

Foto: Luc Van Dijk

Biologische melkveehouderij in cijfers

Er zijn kansen voor landbouwers die willen overstappen naar de biologische melkveehouderij. Zij kunnen zeker een voldoende groot arbeidsinkomen behalen.

– GERT VAN THILLO, INNOVATIESTEUNPUNT –

• biologisch
• melkvee

De biologische sector heeft het moeilijk om nieuwe mensen te motiveren om over te schakelen. De gangbare landbouwers denken dat er met biologische teelt minder te verdienen valt en dat het risico op teeltmislukkingen groter is. In opdracht van de Afdeling Duurzame Landbouwontwikkeling (ADLO) werd een analyse gemaakt op basis van bedrijfseconomische gegevens. Bij dit onderzoek waren 6 biologische melkveehouders betrokken. Als basis gebruikten wij de gegevens uit van verschillende boekhoudkantoren voor het jaar 2006.

De gemiddelde gangbare melkprijs in het boekjaar 2007 is 29,19 euro. Het verschil met de biologische melkprijs is 6,17 euro. Dit ligt in lijn met de periode 2001-2006 en kan dus als een betere graadmeter worden beschouwd. De periode 2007-2009 was onderhevig aan uitzonderlijke schommelingen.

De biologische bedrijven zijn met 377.241 l kleiner dan het gemiddelde gangbare bedrijf (416.189 l). Alle gangbare bedrijven kenden tijdens de 4 jaar voorafgaand aan de onderzochte periode een

serieuze schaalvergroting van maar liefst 18%. Voor de biologische bedrijven waren er geen exacte cijfers beschikbaar.

Arbeidsinkomen

Het arbeidsinkomen ligt bij de 6 biologische melkveebedrijven gemiddeld op 12,78 euro per 100 l (tabel 1). Dit gemiddelde wordt echter naar beneden getrokken door de cijfers van 2 deelnemers. De 4 andere bedrijven halen dus een beter resultaat dan dit gemiddelde. Ook in de gangbare sector zien we een grote spreiding, waarbij de 25% beste bedrijven meer dan dubbel zoveel verdienen dan de 25% minst goede bedrijven. Bij de berekening

Tabel 1 Vergelijking van opbrengsten en kosten op de geënkquêteerde bio- en gangbare bedrijven

Euro per 100 l	Bio	Gangbaar
Opbrengst	41,16	29,59
Variabele kosten	14,28	11,61
Vaste kosten	14,10	7,50
Totale kosten	28,38	19,11
Saldo	26,88	17,85
Arbeidsinkomen	12,78	10,48

van het arbeidsinkomen werden zowel de premies voor gangbare als die voor biologische landbouw opgenomen.

Technische kengetallen

Uit de cijfers blijkt dat de biologische melkveehouders meer ruwvoedermelk per jaar per koe produceren dan de gangbare collega's (tabel 2). Volgens specialisten komt dit door een uitgekiend voeder- en eiwitmanagement. Ook de hoge gezondheidscijfers vallen op. Het duurzame karakter van de biologische melkveehouderij komt hier duidelijk naar voren. Het arbeidsinkomen op de biologische bedrijven ligt meer dan 20% boven dat van de gangbare. Omdat de totale opbrengsten merkelijk hoger zijn, en deze in absolute cijfers groot zijn, is er ondanks de hogere kosten toch nog een verschil van meer dan 20% inzake arbeidsinkomen. We zien dat vooral de vaste kosten veel hoger zijn (deels te verklaren door de 2 uitschieters) en dat de variabele kosten slechts beperkt bijdragen tot een hogere kostprijs.

De 2 biologische bedrijven die sterk afwijken van de andere 4, hebben een vaste kost van respectievelijk 20,49 euro en 27,06 euro per 100 l melk. Voor de 4 andere ligt deze gemiddelde vaste kost op 9,26 euro per 100 l melk. De 2 afwijkende bedrijven hebben hogere kosten in bebouwing (afschrijving) met de bijhorende hogere leningskost. Deze bedrijven hebben wellicht duur gebouwd. De hoge vaste kost is dus geen gevolg van de keuze voor biologische landbouw.

Variabele kosten

De biologische productie is minder intensief dan de gangbare. Dat heeft gevolgen voor de variabele kosten (tabel 1). Die kunnen hoger uitkomen dan bij de gangbare landbouw. Deze opmerking geldt natuurlijk minder voor diereigen kosten, zoals krachtvoer en vruchtbaarheid, maar des te meer voor relatief vaste kosten zoals onderhoud, waarin onder andere kleine herstellingen en smeermiddelen zitten. Opvallend zijn de merkelijk hogere andere variabele kosten. Deze zijn echter te verklaren door het feit dat de kosten van onder andere stro hieronder vallen. In tegenstelling tot de biologische landbouw wordt in de gangbare landbouw minder stro gebruikt.

Vaste kosten

Ook bij de vaste kosten moeten we zeker rekening houden met het feit dat de biologische landbouw extensiever en – gemiddeld genomen – minder productief is per dier dan de gangbare landbouw. De hogere vaste kosten van ruwvoederuitbating (vaste kosten voor weiden die gelden voor het hele bedrijf en nadien via een verdeelsleutel worden toegewezen aan melkvee of andere takken) kunnen hierdoor verklaard

worden. De duurzamere huisvesting, en het feit dat we 2 bedrijven in onze selectie hebben met een hoge huisvestingskost, verklaren de hogere afschrijvings- en intrestkost.

Tot slot zijn ook de bedrijfskosten algemeen kennelijk hoger. De voornaamste reden is dat de biologische landbouwers meer uitgeven aan advisering, controles en lidgelden dan de gangbare collega's. Daarnaast speelt ook hier het effect dat deze kosten gemiddeld genomen worden verdeeld over minder aantal liters per bedrijf. Wegens de bovenstaande redenen zijn de vaste kosten per 100 l melk wel bijna dubbel zo hoog als in de gangbare landbouw.

Vergelijking met gangbare 'peers'

We hebben de biologische bedrijven vergeleken met collega's (als dit mogelijk was)

Er zijn een aantal redenen voor deze minder goede economische cijfers, maar deze reden hebben niet te maken met de keuze voor biologische landbouw.

Specialisten geven aan dat het grondtype én de ondernemer een rol spelen. De biologische melkveehouderij vergen een andere werkwijze en visie dan de traditionele. Hiertegevoer staat wel dat er in Vlaanderen zeker voldoende en gespecialiseerd advies beschikbaar is voor de biologische melkveehouder, waardoor overstappen geen probleem zou mogen zijn.

Vergelijking met buitenland

In Nederland werd er eind 2008 een studie uitgevoerd naar de 'praktische' kostprijs van biologische melk. Uit deze studie kwam naar voren dat een bedrijf met 500.000 kg melk, 75 koeien en 55 ha land een 'vergoeding' van 55,4 euro per 100 kg

Tabel 2 Vergelijking van enkele technische kengetallen tussen de geëquipteerde bio- en gangbare melkveebedrijven

Enkele technische kengetallen	Bio	Gangbaar	Absoluut verschil	Procentueel verschil
Kenmerken				
Aantal bedrijven	6	690		
Aantal koeien	63	55	8	13,03%
Melkquotum (l)	377.241	413.189	-35.948	-9,53%
Melkproductie				
Melkproductie per koe (l)	5.888	7.465	-1.578	-26,79%
rv-melk (vEM) /jaar per koe (l)	4.090	3.147	943	23,06%
rv-melk (vEM) /jaar per ha ruwvoeder (l)	8.947	7.666	1.281	14,32%
Melkerijprijs/100 l in euro (excl. superheffing)	35,68	29,08	6,6	18,50%
Vruchtbaarheid				
Kalvingsindex	1,04	0,99	0,05	4,81%
Sterfte koeien (%)	2,7	4,1	-1,4	-51,85%
Vervanging (%)	24,12	28,1	-3,98	-16,52%
Voeding				
Krachtvoederverbruik 88% (DS) per koe (kg)	1.113	2.024	-911	-81,82%
Prijs per ton samengesteld (euro)	314	199	114	36,40%

uit dezelfde regio, met hetzelfde grondtype en een gelijke specialisatie. Hierbij gaan we ervan uit dat de biologische bedrijven extensiever zijn en daardoor minder liters quotum kunnen realiseren op hetzelfde grondoppervlak. Daarom hebben we ervoor gezorgd dat de biologische bedrijven in de testgroep de kleinere zijn in quotum, maar met ongeveer hetzelfde aantal koeien of iets minder.

Uit de vergelijking met deze peers blijkt dat 4 biologische bedrijven toppers zijn in vergelijking met de collega's omdat ze de beste zijn, of op 1 na de beste, in hun groep. Het vijfde bedrijf scoort minder goed in vergelijking met zijn biologische collega's, maar in een groep met 31 gangbare collega's, zijn er 11 bedrijven met een lager arbeidsinkomen. Het laatste biologisch bedrijf, tenslotte, heeft het laagste arbeidsinkomen in zijn groep. Gegeven dat er hoge vaste kosten zijn, is er op korte termijn weinig aanleiding tot beterschap.

melk zou moeten krijgen in de periode 2008-2009. Deze vergoeding omvat onder andere wel een ondernemersloon, terwijl het arbeidsinkomen in onze boekhoudingen dit niet bevat. De deelnemende bedrijven kregen echter in voorafgaande jaren tussen de 47,6 en 50,3 cent per kg melk. De belangrijkste factoren die een invloed hebben op de kostprijs waren de kosten voor voer, arbeid, werktuigen, installaties en bouwwerken. Ook uit onze studie bleek dat deze factoren een belangrijke invloed hadden op de kostprijs. Zo waren de hogere bouwkosten verantwoordelijk voor de 2 mindere resultaten in de boekhouding.

Toetsing aan de praktijk

We legden deze cijfers ook voor aan Johan Broekx, biologisch melkveehouder en voorzitter van Biomelk Vlaanderen. Hij is tevreden dat de biologische bedrijven qua arbeidsinkomen bij de betere zijn als we

ze vergelijken met een groep vergelijkbare gangbare bedrijven. Het toont volgens hem aan dat bio wel rendabel kan zijn en voor een aantal bedrijven misschien wel een strategische keuze richting meer rendement. "Bio kan zeker 'goed' rendabel zijn, maar we zijn daarom wel niet de kip met de gouden eieren. De overschakeling naar bio moet geval per geval bekeken worden."

Uit eigen ervaring en uit ervaring van collega's geeft Johan een aantal zaken mee waar een nieuwkomer zeker op moet letten. Als eerste spelen de mineralisatie en vruchtbaarheid van de grond een rol. Natuurlijk speelt ook de mate van intensivering een rol. Voor zeer intensieve bedrijven is omschakelen moeilijker. Ook je sturingsmechanismen zijn als biologische landbouwer beperkt. "Je bent als landbouwbedrijf gevoeliger voor weer- en teeltexcessen. Je moet hier als landbouwer mee leren omgaan, maar ook ervaring speelt een grote rol. Daarnaast kunnen ook een aantal andere kleine elementen een rol spelen in je rendement. Zo is onkruidbestrijding moeilijker dan in gangbare landbouw. Daarom zijn bedrijven met een kleinere verkaveling of verre weiden in het nadeel."

Ondanks de hoopgevende cijfers uit deze studie, moet je dus wel enkele zaken afwegen als je de overstap maakt. Maar er zijn voldoende gespecialiseerde adviseurs die kunnen vertellen of een bedrijf in aanmerking komt om de overstap te maken of niet. Ook de ervaren biomelkveehouders doen vaak een beroep op advies. "We hebben het geluk dat er een degelijke en gespecialiseerde begeleiding bestaat. Door deze ervaring kunnen we het verschil maken en de bedrijven verder finetunen." In relatieve cijfers is Biomelk Vlaanderen een kleine groep. "We zijn al sinds de beginjaren op elkaar aangewezen als het gaat over afzet, teeltvaringen en vertegenwoordiging. Dat zorgt ervoor dat we een zeer collegiale groep zijn. We kunnen elkaar motiveren en we hebben veel aan elkaar." Tot slot wil Johan ook nog meegeven dat nieuwe biologische bedrijven ten zeerste welkom zijn bij Biomelk Vlaanderen. "Onze coöperatie is na de beginjaren

gegroeid naar een sterke groep, waar alles in de plooi gevallen en die nieuwkomers verwelkomt. We hebben onze plaats in de zuivelwereld gevonden en trachten verder te bouwen aan de toekomst. Met meer

Foto: Luc Van Dijk

volume kunnen we enkel maar sterker worden. Nieuwkomers zijn dus zeker welkom."

Starter in de biologisch landbouw

"Dankzij de keuze voor de biologische landbouw heeft ons bedrijf meer toekomstperspectief". Een gangbaar bedrijf schakelde 5 jaar geleden over naar de biologische melkveehouderij. De overstap naar de biologische landbouw wordt positief beoordeeld. "We hadden al langer het idee naar de biologische landbouw om te schakelen, maar in 2006 was de timing juist en viel alles op zijn plaats. Door een aantal zaken werd de stap naar de biologische landbouw klein. Maar deze zaken waren sterk tijdgebonden en eigen aan het bedrijf en zijn dus zeker niet voor iedereen van toepassing. Potentiële omschakelaars moeten de situatie goed bekijken en zich voldoende laten informeren."

De bedrijfsleiders lieten zich tijdens de omschakeling door verschillende partijen begeleiden. Ze doen nu nog altijd beroep

op begeleiding en ze proberen interessante vergaderingen bij te wonen. Door die adviezen kunnen ze hun bedrijf verder optimaliseren. Natuurlijk heb je als bioboer ook beperkingen. "We zijn meer grondgebonden en we ervaren het houden van biologisch melkvee ook als arbeidsintensiever. Zo zijn er gedurende het jaar minder pieken dan toen we nog gangbare werkten, maar hebben we wel meer werk tijdens andere periodes in het jaar. De pieken worden als het ware wat afgevlakt." Vader en zoon ervaren de overstap naar biologische landbouw op verschillende vlakken positief. "Dankzij de overstap naar bio hebben we ons (kleinere) bedrijf terug een toekomstperspectief gegeven. Het hangt natuurlijk af van een aantal aspecten, maar bio kan een interessante piste zijn voor bedrijven."

Besluit

Gezien de beperkte cijfers is het moeilijk om definitieve conclusies te trekken. Uit de gegevens kunnen we wel opmaken dat ondernemers in de biologische melkveehouderij zeker een voldoende groot arbeidsinkomen kunnen behalen en dat er kansen zijn voor landbouwers die willen overstappen naar de biologische melkveehouderij. De biologische melkveehouderij kan een oplossing zijn voor bedrijven die niet willen of niet kunnen meedoen in de wedloop naar 'altijd maar groter' en die toch met hun bedrijf een hoger inkomen wensen te realiseren. Een melkveehouder die wil overschakelen, moet zich goed informeren over de randvoorwaarden zoals organisatiestructuur, grondtype, intensiteit van het huidige bedrijf en persoonlijke interesse. Als hij aan enkele belangrijke voorwaarden voldoet, moet hij bij het onderzoek van de strategische opties ook de piste van de biologische melkveehouderij in overweging nemen. ■

Voor meer informatie over dit onderzoek of over de omschakeling naar biologische melkveehouderij kan je terecht bij Ignace Deroo, tel. 051 26 03 44; Sofie Hoste (Bio zoekt Boer), tel. 016 28 61 34 of op www.biozoektboer.be of bij Gert Van Thillo, tel. 016 28 61 31.

Rechtzetting

In het artikel 'Stikstof rendeert bij voorjaarsvernieuwing van grasland' uit *Landbouw&Techniek* 18 van 21 oktober (p. 16-18) sloop een fout. Onderzoekers meldden dat het op bedrijven die derogatie kregen, verboden is om grasland (zowel blijvend als tijdelijk) te scheuren in het najaar. Het komt er dus op neer dat op derogatiebedrijven geen enkel perceel grasland mag gescheurd worden in het najaar. Het niet naleven van deze regel kan problemen opleveren voor de landbouwers.

